

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Приймальною комісією
Протокол №6 від 04 червня 2026 р.

Голова Приймальної комісії,
в.о. президента університету

Ігор КОМАРНІЦЬКИЙ

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	В12 Культурологія та музеєзнавство
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА	Культурологія
Освітній ступінь	Доктор філософії
Основа вступу	НРК7

Обговорено і схвалено
на засіданні кафедри івент-
менеджменту та індустрії дозвілля
Протокол № 19 від 14.05.2026 р.

КИЇВ 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного іспиту із спеціальності В 12 «Культурологія та музеєзнавство» за освітньо-науковою програмою «Культурологія» призначена для вступників, які вступають до Київського національного університету культури і мистецтв для здобуття освітньо-наукового рівня доктор філософії.

Іспит із спеціальності передбачає оцінювання якості знань випускників, які здобули ступінь магістра або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста, та відповідність їхнього рівня підготовки кваліфікаційним вимогам, що висуваються до фахівців даного профілю. Вступний іспит проводиться письмово і складається із розв'язання комплексних тестових завдань. Тестові завдання враховують знання з таких освітніх компонент: «Культурологія», «Історія української культури», «Історія зарубіжної культури», «Етнографія», «Історія мистецтв» (в обсязі навчальної програми для освітнього ступеня магістра та освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) та має на меті виявити рівень знань вступників з відповідних навчальних освітніх компонент та їх вміння застосовувати набуті знання у науково-дослідницькій діяльності.

На вступному іспиті із спеціальності вступник повинен продемонструвати:

- розуміння теоретичних засад культурології, її поняттєво-категоріального апарату;
- навички аналізу та характеристики сучасних культурних процесів;
- здатність до засвоєння методів теоретичного, історичного, методологічного аналізу культурологічних явищ;
- розуміння сутності культурології як науки та культурної практики в її історичному контексті, значимості для культурного та духовного розвитку нації;
- орієнтування в принципах, етапах розвитку та сучасних явищах соціокультурної ситуації, культурних цивілізаційних процесах, методологічних засадах їхнього дослідження;
- володіння навичками науково-дослідницької діяльності в галузі культурології.

Порядок проведення вступного іспиту:

- допуск до вступного іспиту вступників здійснюється за наявності екзаменаційного листа та документа, який засвідчує особу (паспорт);
- вступний іспит проводиться згідно з розкладом, складеним приймальною комісією КНУКіМ;
- під час вступного іспиту не дозволяється користуватися електронними, друкованими, рукописними інформаційними джерелами;
- перескладання вступних іспитів не дозволяється.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

«КУЛЬТУРОЛОГІЯ»

Культурологія як наука

Культурологія як інтегративна освітня компонента. Культура як предмет дослідження культурології. Етапи становлення знань про культуру. Багатозначність поняття «культура». Класифікація визначень поняття «культура» А.Крьобера, К.Клакхона. Предметне поле культурології в концепціях Л.Уайта і Дж.Фейблмана. Поліморфність і полівалентність сучасного культурологічного пізнання. Напрями досліджень теоретичної, історичної й практичної культурології. Принцип методологічного синтезу як основа сучасного культурологічного дослідження. Загальні та специфічні методи наукового пізнання в культурології.

Сутність культури

Співвідношення природи і культури як основна проблема культурології. Визначення понять «природа» та «культура». Культура як спосіб пристосування людини до виживання у природному просторі. Природа як основа соціокультурного існування людини. Культура як сфера та спосіб людського буття. Світ артефактів як «друга природа». Співвідношення природи та культури у вченні В.Вернадського.

Людина як продукт антропогенезу, соціогенезу та культурогенезу. Культура як ознака людської спільноти. Культурогенез: зародження, еволюція та зміна культурних форм, інтегрованих в культурні системи. Теорії культурогенезу. Еволюціоністська концепція (Л.Морган, Е.Тейлор, Тейяр де Шарден, В.Вернадський). Антропологічна або функціональна теорія (Б.Малиновський, А.Кребер). Соціологічна теорія (Т.Адорно, Г.Маркузе, П. Сорокін). Теологічна теорія (А.Блаженний, М.Бердяєв). Теорія циклічного колообігу (Дж.Віко, О.Шпенглер, А.Тойнбі). Концепції походження культури ХХ ст. Ф.Ніцше, А.Тойнбі, О.Шпенглера, З.Фрейда, К.Юнга, Й.Гейзінги, Х.Ортеги-і-Гасета.

Функції культури. Варіативність культури. Інваріанти як об'єктивна основа культурного феномену. Загальнокультурні інваріанти (цілепокладання, ментальність, колективність, самоідентифікація особистості), їх сутність і роль у соціокультурній регуляції суспільства.

Морфологія культури

Поняття суб'єкту і об'єкту в культурі. Морфологія культури. Критерії типологізації культури. Галузі, типи, види і форми культури. Духовна та матеріальна культури. Динаміка культури. Поняття соціокультурної динаміки. Типи соціокультурної динаміки. Лінійні моделі соціокультурної динаміки (еволюціонізм, марксизм, вчення про культуру К. Ясперса). Циклічні моделі (О. Шпенглер, А.Тойнбі). Інверсійні моделі соціокультурної динаміки (П. Сорокін). Співвідношення культури і цивілізації. Визначення поняття «цивілізація». Типи співвідношення понять «культура» і «цивілізація».

Типологія культури

Типологія культури як метод наукового дослідження. Морфологічна типологія культури: еволюціоністська (матеріальна; духовна); за рівнем соціальної спільності людей (світова; локальна; національна; етнічна; регіональна); соціокультурна (елітарна; масова; народна); залежно від позиції в культурному просторі соціуму (домінуюча культура; субкультура; контркультура); за формами світогляду (Західна, Східна); за галузями соціальної практики (за А. Флієром) тощо. Історична типологія культури на основі концепцій: еволюціонізму (Л. Морган); універсальної еволюції (Л. Уайт); мультилінійної еволюції (Дж. Стюард); специфічної еволюції (М. Салінс); формаційного підходу тощо.

Концепції культури

Етапи розвитку знань про культуру. Уявлення про культуру в період Античності (Гесіод, Піфагор, Сократ, Аристотель, М.Т.Цицерон). Становлення культур-філософської проблематики в епоху Середньовіччя (Августин Блаженний «Про місто Боже»). Особливості постановки проблеми культури в епоху Просвітництва (Дж. Віко, М.Ф.А. Вольтер, Д. Дідро, Ж.Ж. Руссо, Й.Г. Гердер). Культур-філософська проблематика в німецькій класичній філософії. Еволюціонізм як культурологічна теорія. Культур-філософські концепції Ф. Ніцше, О. Шпенглера, А. Тойнбі, К. Ясперса, П. Сорокіна, Х. Ортеги-і-Гассета, З. Фрейда, П. Тейяра де Шардена, А. Швейцера.

Модернізм і постмодернізм як світоглядні моделі. Алгоритм культурних змін модернізму (лінійна модель) і постмодернізму (нелінійна модель). Традиції та новаторство у контексті модернізму та постмодернізму. Феномен плюральності в постмодерністському дискурсі. Проблема глобалізації та культурної універсалізації. Інформаційна культура. Проблема мультикультуралізму. Магістральні вектори філософської програми after-postmodernism. Інноваційна культура. Концептуальне поле масової культури епохи постмодерну.

Постколоніальні студії

Орієнталізм (Е.Саїд) та культурна антропологія як основа постколоніальних студій. Напрями досліджень постколоніальних студій: вивчення імперських культур; вивчення культур, що перебувають в опозиції до культурної або політичної колонізації; вивчення соціокультурних та політичних взаємовідносин між високорозвиненими країнами та країнами «третього світу»; вивчення взаємозв'язків між культурними суб'єктами, які ідентифікуються як «центр-периферія». Колоніальні тексти. Твори П. Меріме, Р. Кіплінга, Е. Делакура. Антиколоніальні тексти. Праці В. Скотта, Б. Купера, М. Твена, В. Гюго. Постколоніальна критика (теорія меншин, феміністична постколоніальна критика тощо), її аналіз. Специфіка сучасного «культурного» колоніалізму. Праці О. Забужко, М. Павлишина, М. Рябчука, Т. Шевченка. Конструювання постколоніальної та посттоталітарної ідентичності в Україні; формування національної культури; національної інтелігенції; роль тоталітарних та колоніальних міфів у суспільній свідомості українців. Пограничні студії й «транзитологія».

Теорія іншого

Сартр «Буття та ніщо», «Чорний Орфей», «Роздуми про єврейське питання» і категорія Іншого. Діаспорна та страждаюча ідентичність. Феноменологія Е. Гуссерля. Ідеї відмінності та порівняння. Ж. Батай і теорія трансгресії. Сучасні напрями дослідження Іншого. З. Бауман та культурні парадигми «знищення» й асиміляції Іншого. Ж. Бодрійяр і статус Іншого в контексті віртуальної реальності. Ж. Лакан та розщеплення суб'єкта. Концепція «сексуального Іншого» у працях М. Фуко. «Екзотизація» та «універсалізація» Іншого у дослідженнях Ц. Тодорова. Іншологія І. Левінаса.

Глобалізація у контексті культурології

Концепція універсалізації культури. Моделі культурної універсалізації. Плюралізм як риса універсальної культури. Глобалізаційні процеси, їх історичні етапи та диференціація глобалізаційних процесів. Космополітизм як форма ідентичності. Художня творчість у світлі глобалізаційних процесів.

Метамодернізм як культурологічна концепція

Поняття «метамодернізм» та передумови виникнення. Дослідження А. Кірбі, О. Думітреску, Вермойлена та Р. ван ден Аккера, Л.Тьорнера, Г. Фрайнахта. Праці вітчизняних гуманітаристів. Метамодернізм як домінуюча культурна парадигма, історичний період та філософська течія. Маніфест метамодерніста. Принципи концепції метамодернізму. Критика метамодернізму. Світогляд метамодерніста. Використання емоцій, чуттєвість

метамодерністичного дискурсу та сентиментальність, технічна медіальність, співучасть та акцентування на ролі споживача, іронічність та щирість, осциляція, «новий» реалізм. Культурні практики та мистецькі твори у контексті метамодернізму. Культурні тексти мистецького тріо Шая Лабафа, Насті Саде Рьонкьо та Люка Тьорнера; мистецькі твори Олафура Еліасона, Джеймса Тарелла, Грегорі Крюдсона, Девіда Торпа, Кей Донечі, Рагнара Кьяртанссона, Гвідо ван дер Верве, Адама Міллера; архітектурні проекти агенції «Herzog de Meuron»; літературні відкриття Роберо Боланьо, Олександри Думітреску, Харукі Мураками, Девіда Фостера Уоллеса, Стіва Роггенбака, Заді Сміта, Жасмін Дріме Вагнер, Софі Коллінз; кінематографічні стрічки Веса Андерсона, Мішеля Гондрі, Девіда Лінча тощо.

Моделі міжкультурної взаємодії

Моделі культурних змін, детермінованих просторовим розповсюдженням культур. Акультурація як процес міжкультурної комунікації (за Р. Редфілдом, Р. Лінтоном і М. Херсковцем). Форми взаємодії культур: однобічна, двобічна. Типи культурної взаємодії: реакція, адаптація, сприйняття. Культурна ідентичність як складова індивідуальної та колективної ідентичності (С. Сторожук, І. Гоян, В. Шинкарук, Л. Шинкарук, Г. Салата, Т. Данилова, В. Пилипів). Національний рівень міжкультурної взаємодії. Етапи інтернаціоналізації суспільного життя (всебічні зв'язки, співробітництво, інтеграція): основні риси. Глобалізація як сучасна форма інтернаціоналізації: головні принципи культурної політики. Сучасні моделі міжкультурних відносин (У. Кимліка, Ч. Кукатас). Форми міжкультурної взаємодії на етнічному рівні (міжрегіональна, світсько-релігійна, міжконфесійна тощо).

Форми культури

Релігія як феномен культури

Релігійний тип світогляду, його значення в культурі. Феномен віри як культурної цінності. Концепції сутності релігії: філософська, соціологічна, психологічна. Структура релігії: релігійна свідомість, релігійні почуття, релігійний культ, релігійні організації. Типи релігій. Релігійна належність як критерій типологізації культур. Ранні форми релігійної свідомості. Національні та світові релігії. Християнська культура та її першооснова – «Символ Віри». Догмати мусульманства як підґрунтя культури ісламу. «Благородні істини» буддизму в культурі буддизму. Основні функції релігії. Роль релігії в процесах становлення культури та цивілізації (М. Вебер «Протестантська етика та дух капіталізму»). Релігія як галузь соціокультурного простору. Релігія у сучасному культурному просторі.

Мораль в соціокультурному вимірі

Етика і мораль. Мораль і моральність. Мораль як соціальний феномен. Форми регуляції людської поведінки. Мораль і право, мораль і звичай. Загальнолюдське в моралі. Моральна культура та її складові. Структура моральної свідомості. Моральні цінності. Добро як основна чеснота моральної свідомості. Основні етичні категорії. Моральні регулятиви (норми, принципи). Моральне та моральнісне становлення особи в культурі. Моральний імператив. Універсальність егоїзму і двозначність альтруїзму. Моральний релятивізм і всезначимість основних принципів моралі. Протиріччя між повсякденною моральною свідомістю і теоретичним (етичним) вченням. Функції моралі в культурі (мотиваційна, конститутивна, координаційна). Мораль як основа культури (А. Швейцер «Етика і культура», «Благоговіння перед життям»).

Естетична та художня культура

Естетика як чуттєва культура людини. Естетична свідомість та її структура (естетичне чуття, потреба, смак, ідеал, естетичні погляди та теорії). «Краса» і «естетичне». Естетична діяльність у культурному просторі. Мистецтво і художня творчість. Сутність і структура художньої культури. Процес художньої творчості. Художній образ. Теорії походження мистецтва: ігрова (Ф. Шіллер, Й. Гейзінга), магічна (Рейнак), біологічна (Ч. Дарвін),

психоаналітична (З. Фрейд). Видове та жанрове багатоманіття мистецтва (літературні жанри; виражальні засоби архітектури; види скульптури; виражальні засоби живопису; різновиди графіки; декоративне мистецтво; музика; танець; театр; кіно). Відображально-наслідувальна сутність мистецтва. Новаторство і традиції у мистецтві. Модернізм у західноєвропейському мистецтві (дадаїзм, сюрреалізм, абстракціонізм, кубізм, футуризм). Український модернізм (живопис, література, театр, кіно). Естетика постмодерну та її головні цінності. Видове і жанрове розширення мистецтва в добу постмодерну (гепенінг, перформанс, віджей-арт, стріт-арт). Функції мистецтва.

Сучасні культурні практики

Сутність поняття «культурні практики». Методи дослідження культурних практик. Характеристика культурних практик в Україні. Форми елітарних та масових культурних практик. Вплив засобів масових комунікацій на формування масових культурних практик. Видовищність та фестивація сучасного суспільства.

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Первісна культура на території України

Найдавніші сліди людських поселень на території сучасних українських земель. Еволюція матеріальної культури первісного суспільства. Характеристика старокам'яної доби (палеоліту), відкриття у Києві стоянки мисливців на мамонтів на Кирилівських висотах та Мізинської на Новгород-Сіверщині. Роль та значення В. Хвойки у дослідженні та відкритті палеолітичних культурних знахідок. Трипільська культура та її характерні ознаки. Трипільля і проблеми етногенезу слов'ян. Місце трипільської культури в українській і світовій історії. Культура скіфів і сарматів. Феномен матеріальної культури – царські кургани. Поширення античної культури. Еллінська колонізація Північного Причорномор'я. Перші міста на території України – Ольвія, Херсонес, Кафа, Пантікапей як центри торгівлі й культури, їх вплив на культуру слов'ян.

Культура східних слов'ян

Слов'яни на теренах Європи з I тис. н.е. Перші письмові свідчення про слов'ян в іноземних джерелах. «Повість временних літ» про культуру й звичаї східних слов'ян. Розселення східних слов'ян на території України. Концепції походження слов'янського етносу в зарубіжній та українській історіографії.

Слов'яни в групі народів індоєвропейської мовної сім'ї. Анти, венеди, склавіни – слов'янські племена та їх культура. Східнослов'янська культура: зарубинецька, черняхівська культура. Антське царство. Язичницький світ. Язичницькі слов'янські боги. Слов'янські язичницькі свята та обряди. Дуалістичний світогляд добра і зла. Подібність в словесності й міфології індоєвропейських народів. Спільність у поглядах на природу і навколишній світ, світобудову (символ світового дерева). Подібність обрядів, молитов і пісень слов'янських з індійськими, іранськими віруваннями германських і литовських народів. Водні, лісові, польові духи західних і східних індоєвропейських народів.

Культура Київської Русі (IX–XII століття)

Формування ідеологічних, соціально-політичних і культурних структур, які визначили майбутню історію Європи: північ – християнський світ, південь – світ ісламу. Розкол християнства на православ'я і католицизм (1054 р.). Київська Русь у процесі взаємовпливу культур Сходу і Заходу. Державотворчі, релігійні, культурні, перетворення – літописання, освіта, школи перекладу і перепис іноземних книг, бібліотеки, звід законів «Руська Правда». Виникнення слов'янської писемності та поширення грамотності. Слов'янські просвітителі Кирило і Мефодій. Плеяда інтелектуально-освідченої еліти літописців – Нестора, Никона, Іларіона; династії еліт.

Заснування православних монастирів як центрів чорноризців, освіти, літописання, літератури, науки. Києво-Печерський монастир – головний центр культури православ'я. Архітектурне монументальне, кам'яне будівництво, сакральні архітектура і живопис: Церква Богородиці або Десятинна церква, Софія Київська, Золоті Ворота з церквою Благовіщення та ін. Місцева стильова архітектура: формування національних рис української архітектури. Перекладна, оригінальна і сакральна література, усна та музична народна творчість, церковно-релігійний обряд. Історіографічні джерела про культурний розвиток Київської Русі.

Культура Галицько-Волинського князівства (XII – перша половина XIV століття)

Феодална роздробленість на Русі. Розвиток культури Галицького князівства. Данило Галицький як найвидатніша постать історії і культури Південно-Західної Русі першої половини XIII ст. Утвердження самоназви «Україна» в літописах. Київський літопис, Галицько-Волинський літопис.

Галицько-Волинська держава як форпост східнослов'янської духовності на заході. Мистецтво, філософія, література, освіта давньоруських земель під впливом західної та східної культур. Освітні і наукові центри – Галич, Володимир-Волинський, Холм, Львів. Поширення освіти, розвиток шкіл і письменства: три види шкіл парафіяльні, школи при єпископських кафедрах для підготовки кандидатів у священники і ремісничі школи. Розвиток оригінальної літератури: морально-повчальна література. Літописи, героїчний епос і билинна поезія. Ідея єдності руських земель в пам'ятках літератури і мистецтва періоду феодалної роздробленості Русі.

Розвиток української культури у литовсько-польську добу (друга половина XIV – перша половина XVI століття)

Формування української етнічної спільності та її культури. Мова як засіб консолідації українського етносу. Вплив культури, мови, звичаїв, традицій Русі на політичне і суспільне життя Литовського князівства. Ідея єдності українських земель у пам'ятках літератури. Збереження традиційної початкової освіти. Молитва і богослужбні книги як головні предмети освіти. Школи при монастирях і церквах. Поширення писемності і освіти. Перекладна і оригінальна література. Твори староукраїнського письменства: життєписи і повчання. Експансія латинської культури шляхом окатоличення української людності і входження українських земель до західної цивілізації. Перші українські доктори богослов'я і філософії – провідники гуманістичних ідей західноєвропейської культури ренесансної і реформаційної течій. Юрій Дрогобич, Павло Русин, Станіслав Оріховський та ін. Розповсюдження східнослов'янського кириличного друкарства. Перші книгодрукарні, їх роль у розвитку культури східнослов'янських народів. Перші книжки з особливостями живої українсько-білоруської мови «Часослов» і «Октоїх». Друкарні Івана Федорова і Мстиславця в Заблудові та Вільно.

Національно-культурне піднесення (друга половина XVI – перша половина XVII століття)

Утвердження ренесансно-реформаційних традицій української культури. Острозька греко-слов'янсько-латинська школа та князь Костянтин Острозький. Братства та їх роль в історії української культури. Києво-Могилянська колегія та київський митрополит Петро Могила. Зародження театру і драматургії. Релігійна та шкільна драма. Народні ігри, театралізовані свята як основа українського народного театру. Книгодрукування. Друкарні Івана Федорова у Львові і Острозі. Перші друковані книги в Україні. Видання Острозької друкарні: «Буквар» І. Федорова, «Острозька біблія» слов'янською мовою, полемічні твори тощо. Заснування друкарні Києво-Печерської Лаври. Видання Лаврської друкарні. Полемічна церковна література – оригінальний жанр українського письменства. Становлення та розвиток української літературної мови.

Українське музичне мистецтво. Музика як супровід народних обрядів та виконання

пісень. Церковний партесний спів у Києві та Львові.

Культурно-політичний контекст передумов утворення українського козацтва XV–XVI ст. Формування традицій українського козацтва. Відомості про козацтво у документальних джерелах та історичній літературі. Географічне розташування козацьких поселень, утворення Запорізької Січі. Козацтво як одна з культурологічних сил нації. Українсько-козацька символіка та державна атрибутика.

Українська культура козацько-гетьманської доби (друга половина XVII–XVIII століття)

Національно-визвольна війна середини XVII ст. в думах і піснях. Стан української культури в нових умовах державності. Козацькі літописи – Самовидця, Г. Грабянки, С. Величка, Я. Лизогуба про культуру життя та побут українського козацтва. Козацька народно-побутова культура. Освітній рух за часів козацтва. Дума як окремий жанр пісенної творчості українського народу. Усна та пісенна народна творчість доби козаччини.

XVIII ст. – епоха західноєвропейського Просвітництва. Поширення ідей Просвітництва в Україні та їх вплив на еволюцію української культури. Мовна уніфікація книжної справи.

Києво-Могилянська академія і поширення західноєвропейських ідей гуманізму та просвітництва. Розвиток освіти в Україні. Початкова, середня та вища освіта. Колегії в Чернігові, Харкові, Переяславська семінарія, Слов'янська (Катеринославська) семінарія у Полтаві. Централістичні освітні реформи Катерини II. Політика нищення української середньої і вищої школи. Розвиток класичної української філософської думки. Г. Сковорода – український просвітник, мандрівний філософ. Криза української культури, державницьких і політичних ідеалів. Світська література та її значення для просвітницької культури. Український театр: шкільна драма, трагікомедія, інтермедія, вертеп. Виникнення етнографічних студій.

Розвиток української національної культури XIX століття

Українське національне відродження: поняття та періодизація. Харківський університет та університет св. Володимира у Києві як осередки національної науки і культури. І. Котляревський – основоположник народно-побутової української мови. Романтизм як загальноєвропейське явище в мистецтві і культурі України.

Національно-культурне відродження західноукраїнських регіонів. «Руська трійця» та її значення. Альманах «Русалка Дністрова». Заснування української преси (газета «Зоря Галицька»). Відкриття у Львівському університеті кафедри української мови і літератури. Позиції москвофілів і народовців у справі національного відродження в Галичині. Кирило-Мефодіївське братство та його програма національно-культурного відродження. Творчість та громадсько-культурна діяльність Т.Г. Шевченка. Розвиток театрального мистецтва Наддніпрянської України: становлення професійного театру у Полтаві.

Вплив Австрійської буржуазно-демократичної революції 1848–1849 рр. на піднесення національно-культурного руху в Галичині. Заснування товариств «Просвіта» у Львові, Перемишлі, Станіславі, Тернополі. Національно-культурний рух 50–60-х рр. XIX ст. у Наддніпрянській Україні. Об'єднання студентів Київського університету, таємний гурток «хлопоманів». Володимир Антонович – ідеолог хлопоманства. «Громади». Становлення системи початкової, середньої та вищої професійної освіти в Україні.

Українська культура на межі XIX–XX століття

Громадсько-культурне життя в українських землях на межі XIX–XX ст. у складі двох імперій, їх спільні та відмінні риси. Толерантність конституційної Австро-Угорської монархії у національних питаннях, легітимний характер боротьби українців за соціальні та національні права. Активізація суспільно-політичного та національно-визвольного руху і Східній Галичині, Північній Буковині та Закарпатті. Національно-культурний рух у західноукраїнських землях. Реформування греко-католицької (уніатської) церкви, її значення

в утвердженні національної самосвідомості, освіти, культури в Галичині. Митрополит Андрій Шептицький, його благодійницька діяльність. Заснування наукового інституту при Богословській академії.

Відкриття Академічного Дому, виділення стипендій для світської молоді. Розширення мережі початкових і професійних шкіл. Заснування Українського музею у Львові. Гімназії, університети як осередки національно-культурного життя, виховання нової генерації національно-свідомої інтелігенції. Чернівецький університет як центр українського суспільно-політичного і культурного життя Буковини.

Наукове товариство ім. Шевченка у Львові. Головний друкований орган «Записки НТШ». Розвиток книгодрукування, української преси. Плеяда видатних істориків кінця XIX – початку XX ст. Оформлення Національних українознавчих шкіл: історіографії та історіософії (М. Костомаров, М. Грушевський), археології (В. Антонович), антропології (Ф. Вовк); етнології та літературознавства (М. Драгоманов, П. Петров, М. Шашкевич), мовознавства (О. Потебня, П. Житецький, А. Кримський).

Відродження української культури в роки визвольних змагань (1917–1920 рр.)

Культурний, освітній, громадський рух в Україні доби Центральної Ради. Постанови і резолюції з'їздів українських партій і громадських організацій про обов'язкову освіту, впровадження української мови в початковій, середній і вищій освіті. Відкриття трьох державних гімназій з українською мовою викладання.

Встановлення влади гетьмана Павла Скоропадського, його внесок у розвиток української культури. Освіта, наука, мистецтво в Україні періоду Гетьманату. Реформа освіти. Закон української держави про обов'язкове вивчення української мови і літератури, історії та географії України. Розвиток системи вищої освіти в Україні. Фінансування українського книгодрукування, видання українських підручників і словників. Закон про утворення фонду національної бібліотеки України. Створення Національного архіву. Заснування Української Академії наук (УАН), Української Академії мистецтв, Українського історичного музею. Новий етап розвитку українського театру.

Культурно-громадський рух на Волині, Холмщині, Підляшші і Закарпатті. Розширення і активізація діяльності «Просвіт». Книговидавничий рух в Галичині. Бібліотеки як освітні осередки.

Українська культура у міжвоєнний період (20–30-ті рр. XX ст.)

Політика «українізації» 1920-х рр. Суспільно-політичне і культурне життя за радянської влади в Україні. Декрети Раднаркому і ВУЦВК. «Про заходи в справі українізації шкільно-виховних і культурно-освітніх установ», «Про заходи рівноправності мов і про допомогу розвитку української мови», «Про заходи термінового проведення повної українізації радянського апарату». Переведення діловодства на українську мову, складання іспиту з української мови і культури працівниками апарату. Відкриття курсів з української мови. Постанова ВУЦВК і РНК УРСР «Про забезпечення рівноправності мов та про сприяння розвитку української культури». Результати і наслідки українізації 1920-х рр. Культурне піднесення, розширення сфери вживання української мови. Українізація преси, театрів, початкової, середньої і вищої освіти. Розвиток української науки. Діяльність наукових та науково-технічних товариств.

Українська культура і «червоний терор» 1930-х рр. Нищення традиційної «старої» культури, творення «нової» соціалістичної культури.

Перетворення мистецтва на засіб агітації і пропаганди. Східні і західні типи художньої культури України. Мистецтво модерну, українського модерну в образотворчому та архітектурному мистецтві, в декоративному оздобленні будинків міст України. Живопис і графіка стилю модерн українських митців. Авангард як нове явище художньої культури. Українські представники авангардного живопису. Розвиток авангардних напрямків в художній культурі України: експресіонізм, кубізм, футуризм, сюрреалізм, концептуалізм та ін. Новий

творчий метод модерну – абстракціонізм, його прояви в художній культурі. Школа українських монументалістів М. Бойчука. Школа О. Мурашка. Сильова різноманітність української літератури. Літературні угруповання. Видатні митці художньої культури України.

Культурне життя у західноукраїнських землях. Культурні зв'язки з Радянською Україною.

Українська культура в роки Другої світової війни і повоєнної відбудови (1939–50-ті рр. XX ст.)

Початок Другої світової війни. Західноукраїнські землі під німецькою окупацією. Заснування українських комітетів самодопомоги. Утворення їх координаційного органу – Українського Центрального Комітету (УЦК). УЦК, його соціально-культурна діяльність. Відкриття українських шкіл, гімназій. Заснування видавництва в Кракові, збільшення тиражу української преси в регіоні.

Сталінська тактика «спаленої землі». Зруйнування Києва, знищення пам'яток української культури. Розвиток історичної науки в евакуації, видання друком історичних праць, віршів М. Рильського, поезії П. Тичини, В. Сосюри, М. Нагнибиди, П. Воронька та ін. Культурна діяльність української інтелігенції на окупованих територіях України: Аркадія Любченка, Анатолія Гака, Годося Осьмачки, Івана Багряного та ін.

Культурно-політичний контекст історії України повоєнного періоду, національно-культурне життя в умовах становлення радянської влади. Ліквідація УГКЦ. Негативний вплив радянського войовничого атеїзму на духовність і культуру української нації.

Живопис, портретний живопис, графіка, скульптура цього періоду. Зміни у сфері суспільно-політичного та культурного життя Радянської України. Ідейний розгром української культури 1944-1948 рр. Політичні оцінки українського літературного процесу. Єдиний «творчий метод» у культурі – метод «соціалістичного реалізму» у творчості О. Корнійчука, В. Вишневецького та ін.

Мистецтво як одноманітна ідеологічна продукція, підпорядкована централізованій, командно-адміністративній системі СРСР. Культура як інструмент ідеологічної обробки народу. Культ Леніна-Сталіна, культурна політика «масовізму», тема непереможності радянського ладу у мистецтві.

Українська культура у 60–80-х рр. XX ст.

Політична культура епохи М. Хрущова. «Відлига» в культурному житті 1960-х рр., її наслідки для України. Провідна роль України в галузях науки в СРСР. Створення нових науково-дослідних установ Академії наук УРСР. Реформа освіти. Творчість шістдесятників. Активізація наукової та мистецької діяльності інтелігенції. Нове покоління українських письменників, поетів, критиків. Формування дисидентського руху творчої інтелігенції як руху національного опору тоталітарному режимові. Український кінематограф 1960-х рр. Школа українського кіномистецтва. Українське «поетичне» асоціативне кіно. Політика знищення національної основи українського кіномистецтва. Українська культура 1970 – 80-х рр. в умовах наростання системної кризи радянського суспільства, ідеології марксизму-ленінізму. Тотальна русифікація усіх сфер культурного життя в Україні. Повна паралізація українського національно-культурного життя. Нові хвилі арештів в Україні. Неофіційна творчість українських митців. Музичне мистецтво у 60-х – першій половині 80-х рр. XX ст. Український музичний авангард у творчості композиторів-шістдесятників. Становлення професійних філармонічних колективів, симфонічних і камерних оркестрів у регіонах України, розвиток музичних колективів художньої самодіяльності. Перші джазові та естрадні композиції, рок-опера. Плеяда майстрів української сцени. Живопис, портретний живопис, графіка, скульптура періоду 60–80-х рр. XX ст. Декоративно-прикладне мистецтво Катерини Білокур, Марії Приймаченко. Кіно як вид масової культури. Мовна політика Компартії в радянському кінематографі. Широка мережа кінотеатрів і пересувних кіноустановок в Україні як засіб пропаганди радянського способу життя. Київська кіностудія ім. О. Довженка.

Розвиток культури незалежної України

Відродження суспільно-політичної думки, формування нових громадських організацій наприкінці 80-х рр. – початку 90-х рр. ХХ ст. Діяльність інтелігенції, її значення у формуванні політичної культури українського народу в перехідний період. Створення і діяльність неформальних об'єднань. Закони «Про мови в Українській РСР».

Проголошення незалежності України. Закон «Про освіту», «Основи законодавства України про культуру».

Розвиток української науки. Національна академія наук України (НАН України). Заснування у складі НАН України нових суспільствознавчих інститутів (сходознавства, народознавства тощо). Нові перспективи творчої праці в галузі гуманітарних наук. Створення нової національної системи атестації наукових кадрів, Вищої атестаційної комісії України, Української наукової асоціації.

Вузлові проблеми розвитку української культури – науки, літератури, мистецтві релігії в незалежній Україні. Духовна культура та екологія. Відтік професійних наукових і мистецьких кадрів за межі України. Зростання кількості конфесій і культів. Відродження і розвиток української національної культури.

Процеси оновлення в українській літературі і мистецтві. Відродження української кінематографії, творча спадщина видатних кінорежисерів. Український театр. Створення нових театральних труп і колективів, малих камерних театрів, театру одного актора. Становлення антрепризи в Україні. Новаторська діяльність українських театральних режисерів. Національна опера і балет. Класична музика. Український музичний авангард. Розвиток української поп- і рок-музики, інших молодіжних музичних напрямів. Рок-опери, мюзикли. Сучасні українські композитори і виконавці естрадних пісень. Мистецькі фестивалі як пошук нових форм і напрямів розвитку національної культури. Елітарна і масова культура, тенденції їх розвитку і співвідношення в Україні. Створення спілки кобзарів і розвиток українознавчої фольклористики. Утворення молодіжних, музичних субкультур в Україні.

Міжнародне співробітництво України з іншими країнами з гуманітарних питань, питань культури, науки і техніки. Взаємозв'язки України з міжнародною організацією з питань освіти, науки, культури (ЮНЕСКО). Благодійна громадська організація в Україні – Міжнародний Фонд «Відродження» Дж. Сороса, його широка культурна, наукова, освітня, видавнича діяльність. Програма Фонду «Трансформація гуманітарної освіти в Україні».

Культура української діаспори у світі як складова частина української культури. Розвиток і становлення політичних, наукових і мистецьких зв'язків України з діаспорою як основа збереження цілісності української культури.

Револуція Гідності та її вплив на розвиток національної культури. Зразки мистецтва, створеного під час Револуції Гідності. Прискорене завершення формування української політичної влади та громадянського суспільства. Револуційні події початок війни на сході України як каталізатор у розвитку українського мистецтва. Новий формат українського кіномистецтва.

«ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ»

Культура первісного суспільства

Особливості первісної культури, періоди становлення первісного суспільства. Зародження матеріальної та духовної культури. Синкретична свідомість первісного суспільства. Розподіл праці між чоловіками і жінками. Виготовлення знарядь праці. Неолітична революція та культура раннього землеробства. Виготовлення керамічного посуду. Розвиток духовної культури – мови та мислення. Розвиток писемності: піктографії, ідеографії та фонографії. Зародження первісного мистецтва: наскельні зображення, ритуальні танці, дрібна пластика. Пам'ятки матеріальної культури первісного живопису. Зародження первісних форм релігії: тотемізм, фетишизм, анімізм, магія.

Культура Стародавнього Ірану

Виникнення найдавніших цивілізацій Стародавнього Сходу, хронологічні межі. Клинописна система писемності. Пам'ятки шумерської літератури – сказання про Гільгамеша. Найдавніша бібліотека «глиняних книг», заснована царем Ашшурбанапілом. Перший в історії збірник законів «Кодекс Хаммурапі». Епічна література Месопотамії «Золотий вік людства і райське життя». Вавилонська культура, її генетичний зв'язок із шумеро-аккадською цивілізацією, найголовніші досягнення. Релігійні форми духовного життя. Міфологічні уявлення. Розвиток образотворчого, ювелірного та будівельного мистецтва. Архітектура Месопотамії.

Культура Стародавнього Єгипту

Особливості культури Стародавнього Єгипту. Створення ієрогліфічної системи письма. Дешифрування ієрогліфів вченим Франсуа Шампольйоном за допомогою Розетського каменя. Культура писців «начальника печаті всіх письмових справ». Винайдення папірусу. Шкільна освіта: школи при дворі фараона, при храмах, школи другого ступеня. Принципи давньоєгипетської етики – «правила Маат». Своєрідність світосприйняття, система вірувань стародавніх єгиптян. Культура Амарни, релігійна реформа фараона Ехнатона. Пам'ятки монументальної архітектури Стародавнього Єгипту.

Культура Стародавньої Індії

Особливості культури Стародавньої Індії. Культура Мохенджо-Даро і Хараппи. Вплив індоєвропейських племен на духовну культуру Індії. Упанішади. Ведична релігійна література. Епічні поеми «Махабхарата» та «Рамаєна». Буддизм як світова культурна традиція Індії. Пам'ятка матеріальної культури – велика ступа в Санчі. Правила «Маат» як принцип давньоєгипетської етики. Релігійна освіта Індії: університети-монастирі – печери Аджанти, храми Еллори. Мавзолей Тадж-Махал.

Культура Стародавнього Китаю

Особливості культури Ян-шао. Розквіт китайської культури за часи династії Цинь та династії Хань. Виникнення ідеографічного письма. Ієрогліфи. Винайдення паперу. Систематизація літературної спадщини в «П'ятикнижжі»: «Книзі пісень», «Книзі історій», «Книзі перемін», «Книзі обрядів». Вищий навчальний заклад в Китаї – «Тайсїюе». Культурна традиція містобудування. Пам'ятки матеріальної культури Китаю – пагоди. Культурно-релігійний світогляд Стародавнього Китаю. Великий шовковий шлях.

Культура Античного світу

Витоки та хронологічні межі культури Стародавньої Греції. Характеристика поняття «античність», «антична культура». Особливості критської культури. Періодизація культури Античної Греції. Грецький театр. Ораторське мистецтво. Стародавні Олімпійські ігри. Грецька міфологія. Мистецтво Стародавньої Греції.

Культура Стародавнього Риму. Особливості державного устрою та світосприйняття римлян царського періоду. Культура Риму часів аристократичної республіки. Система виховання й освіти в Стародавньому Римі. Наука і мистецтво Стародавнього Риму. Римський театр. Перша газета «Щоденні діяння римського народу». Культура епохи імперії. Римська література. Шедеври давньоримської архітектури – Колізей, Пантеон.

Культура Візантії

Основні періоди культурного розвитку Візантії. Заснування Константинополя. Християнство як світоглядна основа візантійської культури. Протистояння між іконоборцями та іконошанувальниками. Космополітичний характер культури Візантії та її вплив на культуру Київської Русі і середньовічної Європи. Система освіти та наукові центри Візантії. Константинопольський університет. Візантійська література. Храм Св. Софії як

найвидатніший витвір візантійської архітектури.

Культура західноєвропейського Середньовіччя та Відродження

Особливості середньовічної культури. Значення християнства для розвитку європейської культури. Створення придворної академії в Ахені. Розвиток освіти і науки. Схоластика. Виникнення перших західноєвропейських університетів. Лицарська культура, її основні вияви. Куртуазна література. Народна карнавальна культура, її характерні особливості. Література середньовіччя. Романський художній стиль. Готична епоха в культурному житті середньовічної Європи.

Хронологічні межі культури Відродження. Гуманізм та антропоцентризм. Розвиток науки і освіти в добу Відродження. Видатні вчені епохи Відродження. Діяльність гуманістів. Художня культура північного Відродження.

Культура Просвітництва

Історичні умови і визначальні фактори розвитку культури Просвітництва. Хронологічні межі культури Просвітництва. Перебудова суспільних відносин на основі розуму, рівності, справедливості. Ідеї Вольтера, Дідро, Руссо, Гердера. Провідна роль науки у суспільстві. Літературна творчість доби Просвітництва, представники. Формування національних наукових і мистецьких шкіл. Основні напрями в мистецтві. Художні стилі епохи Просвітництва. Творчість Караваджо, Веласкеса, Рубенса, Рембрандта. Становлення класичної музики. Творчість Баха, Моцарта, Бетховена. Література епохи Просвітництва.

Культура XIX століття

Історичні умови розвитку та особливості становлення культури у XIX ст. Хронологічні межі культури XIX ст. Промисловий переворот та головні технічні винаходи. Система обміну інформацією і взаємодії вчених різних країн. Створення численні незалежних наукових товариств. Розвиток науки. Специфічна форма інтеграції науки і техніки – відкриття кінематографа. Літературно-мистецькі течії: романтизм, реалізм, натуралізм. Народження нового музичного жанру – оперети. Імпресіонізм – мистецька течія у живописі, літературі, музиці. Культура модерну, представники.

Культура XX століття

Визначальні фактори розвитку культури в XX ст. Західноєвропейська література XX ст., представники. Нові течії в живописі й музиці. Сутність експресіонізму та його значення для культури XX ст. Європейський театр в XX ст. Екологічна культура і глобальні проблеми сучасності. Тоталітарна культура, характерні риси. Масова культура і її роль в сучасному суспільстві. Жанри масової культури. Офіційна культура. Контркультура. Поп-культура та її роль у формуванні естетики другої половини XX ст. Культура та антикультура. Модернізм і постмодернізм.

«ЕТНОГРАФІЯ»

Основні етапи становлення і розвитку етнографії України

Основні поняття та категорії етнографії та їх співвідношення. Етнографічні дані в історичних джерелах. Літописні джерела про східнослов'янські народи. Середньовічні літописи, козацькі хроніки, записки мандрівників та полемічна література про традиції українців.

Передумови становлення української етнографії наприкінці XVIII ст. Етнографічні дані в топографічних описах. Художня література як джерело етнографічного матеріалу (Г.Сковорода, І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко).

Розвиток науки у XIX: від етнографії до етнології. Основні наукові осередки (Львів, Харків, Київ) та напрями досліджень. Етнографічні дослідження М. Максимовича, М.

Костомарова, Т. Шевченка, М. Драгоманова, П. Чубинського та інших українських гуманітаристів. Антропологічна школа Ф. Вовка. Етнологічна діяльність ВУАН та НТШ. Українська радянська етнографічна наука. Розвиток української етнології наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. (наукова та музейна робота). Етнологія сучасності. Вивчення української етнології у дослідженнях науковців діаспори. Сучасні виклики перед етнологічною наукою, перспективи народознавчих досліджень.

Етногенез українців

Поняття «етногенезу». Пошук методологічних основ встановлення походження українців. Залюднення території України. Індоевропейська спільнота. Формування слов'янської спільноти. Літописні східнослов'янські племена. Виокремлення українського етносу зі східнослов'янської спільноти. Різноманітність поглядів на походження українського народу. Історичні етапи розвитку українського народу. Демографічні процеси на території України та їх вплив на формування українського етносу. Міграційні процеси. Культурна дифузія.

Історико-етнографічне районування України та його особливості

Історико-етнографічне районування України та його особливості. Поняття про «історико-етнографічний регіон (район/область)» у науковій літературі. Особливості формування історико-етнографічних регіонів їх типологія. Етапи етнографічної регіоналізації України. Етнографічні групи українців. Етнічний склад населення України. Історико-етнографічні райони України (Середня Наддніпрянщина, Поділля, Полісся та Волинь, Карпати, Слобожанщина, Південь (Степова) Україна). Регіональні особливості культури та побуту українців. Українські етнічні землі за межами сучасних кордонів України.

Формування української етнічної території

Історія формування національного складу населення України. Населення українських земель періоду неоліту та енеоліту. Кочові народи на території України. Велике переселення народів. Населення українських земель періоду Русі-України. Навали кочовиків та їхній вплив на етнічний склад населення. Українські землі у складі іноземних держав та українська етнічність.

Походження назви «Україна» та «українці», генеза понять. Етнічна та національна культура. Традиційна культура. Етнічні стереотипи. Національна самосвідомість. Виміри національної самобутності (руський, козацький, сучасний). Побутовий та ідеологічний рівень етнічної самосвідомості. Національна, етнічна та регіональна самосвідомість.

Антропологічне районування українців

Предмет вивчення антропології. Етнологія та антропологія (соціальна антропологія). Перші спроби антропологічного районування України Ф. Вовка. Антропологічні типи, їх різновиди та особливості. Методи антропологічної класифікації. Різноманітність підходів до антропологічного районування України. Основні антропологічні райони. Характерні антропологічні риси українців.

Етнічний склад населення сучасної України

Етнічне різноманіття населення України. Історичний контекст появи представників різних етносів на українських землях, їх вплив на українську культуру. Сучасні особливості міжетнічних відносин в Україні. Культурна та мовна асиміляція етносів. Державна політика у сфері міжетнічних відносин та захисту прав національних меншин.

Українська діаспора

Українці в світі: міграційні процеси, їх причини та чисельність. Особливості адаптації до життя в новому середовищі. Особливості самоідентифікації та збереження культурних

традицій. Зв'язок з Батьківщиною та його значення у збереженні традиційної культури. Об'єднання діаспори та її завдання. Найбільші центри зарубіжного українства.

Традиційний господарський комплекс українців

Поняття «господарського комплексу» в етнографії. Господарсько-культурний тип та фактори, що визначають його формування. Традиційні галузі господарства та їх еволюція (землеробство, скотарство, мисливство, збиральництво, рибальство, бджільництво тощо). Еволюція господарської діяльності. Традиційні промисли та ремесла (гончарство, деревообробка, ковальство, ткацтво тощо). Господарювання та народні звичаї. Прояв господарських традицій в обрядовості.

Житло та засоби комунікації

Традиційне поселення та житло в українській культурі. Регіональна специфіка житла. Будівництво, оздоблення та утримання житла. Символіка житла. Образ домівки в усній народній творчості. Обряди та вірування пов'язані із житлом. Будівлі соціального та культового призначення.

Різновид шляхів сполучення та засобів пересування. Засоби комунікації в традиційних уявленнях та звичаях.

Традиційний український одяг: гене́за та його роль в сучасній культурі

Основні елементи традиційного українського одягу. Походження, значення та гене́за окремих елементів одягу. Регіональна специфіка одягу, її особливості. Технології виготовлення одягу. Повсякденний та святковий одяг. Дитячий одяг. Супутні елементи та аксесуари.

Елементи традиційного одягу в сучасній українській культурі. Одяг як самоідентифікатор українців.

Побут та соціальна взаємодія в українському суспільстві

Особливості традиційного побуту. Облаштування житла та двору. Інтер'єр та екстер'єр традиційного житла. Система харчування та особливості народної кулінарії. Обробка та зберігання продуктів. Повсякденні та святкові страви. Поняття «традиційної української кухні». Образ хліба у народній культурі.

Сільська та міська громади, особливості внутрішньої та зовнішньої взаємодії. Функції громади, громадський побут. Звичаєве право. Роль релігії у громадському житті. Поняття «ініціація».

Сімейні відносини та родинна обрядовість

Сімейна спорідненість та її значення. Історичні типи та форми української сім'ї. Відносини між членами родини, сімейна ієрархія, статеві і вікова стратифікація. Проблема внутрішньо сімейних взаємин. Функції сім'ї. Дошлюбні відносини, сім'я та шлюб.

Звичаї та обряди української родини. Особливості обрядової культури народження, хрещення, шлюбу. Традиції кумівства. Поховальні традиції та культ пращурів. Сімейні цінності.

Вірування, повір'я, звичаї і свята українського народу

Першооснова українських традицій. Пережитки язичництва у християнській культурі (демонологія, міфологія, анімізм, тотемізм). Дуалістичні та синкретичні ідеї у народних віруваннях. Пантеон та пандемоніум. Роль християнства у формуванні традиційного буття. Народні символи.

Народно-обрядовий календар. Найважливіші свята зимового, весняно-літнього та осіннього циклу свят.

Українська мова як визначальний чинник етнотворення.

Народні знання, світоглядні уявлення, мораль

Мова як форма духовного і культурного буття етносу, його ментальності. Українська мова – головний чинник формування національної самосвідомості. Витоки української мови, формування української літературної мови. Наступ на українську мову та спроби її викоринення. Сучасний стан української мови, державна політика у сфері застосування мов. Мова як засіб самоідентифікації та консолідації суспільства. Різноманітність поглядів на роль мови в етнонаціональних процесах.

Традиційні уявлення про навколишній світ. Релігійний фактор у формуванні світогляду українців. Господарська діяльність та її вплив на світогляд. Прикмети та прогностичні традиції суспільства. Індивідуальна та колективна мораль.

Усна народна творчість

Різноманітність підходів до визначення поняття «фольклор», його основні ознаки. Джерела формування фольклорних традицій. Основні різновиди усних народних творів (поезія, дума, казка, притча, анекдот, загадка, приказка та інші) їх ідейно-художній зміст, функції та значення. Музичний фольклор. Усна народна творчість і сучасність.

Етнопсихологія українців

Зародження етнопсихології як особливого напрямку етнологічних досліджень. Поняття «дух народу», «етнічність», «архетип». Ментальність та національний характер. Етнічні стереотипи. Риси національного характеру українців. Етнічна ідентичність українців. Базові риси українців: гуманність, індивідуальність, демократичність, релігійність, родинність.

«ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ»

Первісне мистецтво

Зародження та розвиток первісного мистецтва. Відкриття первісного живопису. Петрогліфи. Мегалітична архітектура. Загальна характеристика мистецтва палеоліту. Особливості мистецтва мезоліту. Характеристика неолітичного мистецтва. Мистецтво епохи бронзи. Характеристика мистецтва епохи заліза. Особливості первісної мистецтва.

Мистецтво стародавнього Єгипту

Мистецтво Стародавнього Єгипту. Додинастичний період. Стародавнє царство, гробниці-мастаба, піраміди. Мистецькі традиції Середнього царства, розвиток малої пластики та архітектури. Мистецтво Нового царства, складання основних типів храмових архітектурних комплексів. Амарнський період, особливості будівництва. Мистецтво другої половини Нового царства.

Мистецтво Передньої Азії

Мистецтво Шумеру і Аккаду. Мистецтво гліптики. Архітектурні пам'ятки Шумерської епохи. Шумерська скульптура. Особливості асирійського мистецтва. Новий тип міста: місто-фортеця. Мистецтво та архітектура Нововавілонського царства.

Егейське мистецтво та мистецтво стародавньої Греції

Характеристика мистецтва о. Крит. Архітектура Кносського палацу. Розвиток прикладного мистецтва. Мистецтво Мікен, Тірінфі. Особливості планування палаців-акрополів у Мікенах і Тірінфі. Витоки та хронологічні межі мистецтва Стародавньої Греції. Винахід ордерної системи. Особливості грецької скульптури. Особливості архітектури Стародавньої Греції. Давньогрецький вазопис. Основні етапи розвитку архаїчного, класичного та елліністичного періодів. Твори Праксителя, Скопаса, Леохара и Лісіппа.

Мистецтво етрусків і стародавнього Риму

Розвиток мистецтва етрусків. Етрусський живопис. Мистецтво Стародавнього Риму, період республіки. Форуми Стародавнього Риму. Будівництво Акрополя. Розвиток римського скульптурного портрету. Особливості архітектури і скульптури в імператорській період. Фаюмські портрети.

Мистецтво епохи Середньовіччя та Відродження

Головні риси візантійської архітектури. Живопис Візантії. Візантійська мозаїка. Візантійська іконографія. Книжкова мініатюра. Особливості романського мистецтва. Образ романського собору. Шедеври романської архітектури. Скульптурний декор романського храму. Характеристика готичного мистецтва. Особливості готичного храму. Мистецтво вітражу.

Періодизація мистецтва Відродження в Італії. Проторенесанс. Художня реформа живопису Джотто ді Бондоне. Рішучий перелом у мистецтві перемога ренесансного реалізму. Зародження національних особливостей в культурі Нідерландів та Німеччини. Творчість художників Нідерландів. Своєрідність мистецтва німецького Відродження на прикладі творчості А. Дюрера.

Мистецтво епохи Бароко

Особливості терміну та стилю бароко. Характерні риси барочної архітектури, міські та палацово-паркові ансамблі (площа Св. Петра в Римі, Версаль та ін.). Творчість Дж. Л. Берніні. Майстер реалістичного напрямку в італійському мистецтві XVII ст. Мікеланджело Меризи да Караваджо: введення драматизму у живописний твір за допомогою різких контрастів світла і тіні. Вплив Караваджо на інших художників XVII ст.

Барокове мистецтво у Фландрії та Іспанії. Творчість Рубенса та Ван Дейка. Народні мотиви у бароковому живописі Йорданса. Характерні особливості іспанського барокового мистецтва. Гра зі світлом у картинах Веласкеса. «Інфанта Маргарита» у київському зібранні Бориса і Варвари Ханенків. Особливості живопису Ф. Сурбарана, Х. Рібери. Живопис класицизму. Архітектурно-парковий ансамбль Версаля.

Мистецтво романтизму: між неокласицизмом і необароко

Романтизм як світоглядна основа XVIII ст. Походження терміну. Романтичні прояви у французькому мистецтві. Пейзажний живопис К. Коро та Ф. Мілле. «Барбізонська школа». Політична сатира О. Дом'є. Романтизм у Німеччині. Тенденції романтизму у англійському мистецтві XVIII ст. Містицизм у творчості В. Блейка та Дж.-Г. Фюслі. Рух прерафаелітів (1848). Іспанський художник Фр. Гойя: між класикою і романтизмом. Неокласицизм і його характерні ознаки. Класицистична скульптура Канови, Гудона, Торвальдсена. Живопис неокласицизму. Соціальні мотиви в полотнах Ж.-Б. Гроза. Д. Жак-Луї як художник Великої французької революції. Ліричні образи Ж.-О.-Д. Енгра.

Імпресіонізм та постімпресіонізм

Передумови виникнення імпресіонізму та його художні особливості. Г. Курбе і реалізм: перший виклик салонному мистецтву. Образотворче мистецтво під «прицілом» фотооб'єктиву: потреба шукати нові завдання мистецтва, відповідні часові. Скандальний живопис Е. Мане. Антисалонні виставки «незалежних». Виставка 1874 р. Клод Моне: вібрація світла і кольору: «Враження. Схід сонця» (1874). Особливості техніки імпресіоністів. Творчість Дега. Творчість К. Піссарро, А. Сіслея, Б. Морізо. Імпресіонізм у скульптурі.

Постімпресіонізм: повернення до «вічності». Пошук мистецьких форм, відповідних сучасності та «розширення миті до вічності»: Поль Сезан. Вплив японської гравюри на творчість постімпресіоністів. Життя і творчість Вінсента ван Гога. Початок творчого шляху.

Становлення індивідуальної образної мови художника: Ван Гог у Парижі. Арльський період. Апогей творчості Ван Гога. Автопортрети різних років. Творчість Поля Гогена. Творчість Анрі Тулуз-Лотрека.

Модернізм. Світоглядні основи мистецтва модернізму

Стиль модерн та його особливості. Модерні тенденції в архітектурі, живописі та скульптурі. Органічна архітектура: Барселона А. Гауді, «Гетеанум» Р. Штайнера. Основні течії та напрями модернізму. Експресіонізм та абстрактне мистецтво в Німеччині: творчість В. Кандинського, Ф. Марка, П. Клеє, Е. Нольде. Кубізм П. Пікассо і Дж. Брака: злам форми, простору і часу. Фовізм А. Матісса. Мистецькі принципи групи «Набі». Дадаїзм і сюрреалізм. Творчість С. Далі. Новаторські тенденції у скульптурі: А. Джакометті, Г. Мур, Ж. Арп, К. Бранкузі, У. Боччоні та ін. Абстрактний експресіонізм або живопис дії.

Постмодернізм і сучасне мистецтво

Мистецтво постімпресіонізму. Проблеми інтерпретації сучасного мистецтва. Причини виникнення поп-арту та його основні представники. Особливості мистецтва Енді Воргола. Дж. Бойс, Ів Кляйн і мистецтво перформансу. Сучасні мистецькі напрями: пошуковий характер. Потреба переосмислення суті «мистецького». Обґрунтування відмінностей між «contemporary art» та сучасним мистецтвом. Графіті, арт-брют та мистецтво аутсайдерів. Напрями мистецтва постмодернізму: гіперреалізм, мінімалізм, фотореалізм тощо. Сучасне мистецтво в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

«КУЛЬТУРОЛОГІЯ»

1. Абрамович С., Чікарькова М. Культурологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 452 с.
2. Гатальська С. М. Філософія культури. Київ : Либідь, 2005. 328 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/631-filosofya-kulturi-gatalska-SM.html> (дата звернення : 16.02.2024).
3. Герчанівська П. Е. Культура в парадигмах ХХ–ХХІ ст. : монографія. Київ : НАКККіМ, 2017. 378 с.
4. Кравець М. С. Культурологія: розвиток культури в інформаційному вимірі. Львів : Новий Світ, 2020. 350 с.
5. Петрова І. Ідентифікація метамодернізму як культурної практики. Вісник МДУ. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. 2020. Вип. 20. С.67-77.
6. Результати соціологічного дослідження культурних практик населення України / Український культурний фонд. 2021. URL: <https://ucf.in.ua/news/21-10-2021> (дата звернення: 15.02.2024).
7. Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів : колективна монографія / за заг. ред. Ю. С. Сабадаш; редактори-укладачі: Ю. С. Сабадаш, І. В. Петрова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 308 с.
8. Сучасна культурологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / К. В. Кислюк, В. А. Суковата, З. І. Алфьорова, О. В. Титар, Г. П. Ковальова ; за заг. ред. К. В. Кислюка. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 342 с.
9. Сучасна культурологія: постмодернізм у логіці розвитку української гуманістики : колективна монографія. Київ, 2021. 432 с.

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

1. Історія української культури : навч. посіб. / за ред. О. В. Лозового Харків : Право, 2013. 368 с.
2. Історія української культури : навч. посіб. / за ред. О. Ю. Палової. Київ : Центр учбової

літератури, 2012. 368 с.

3. Качан В. А., Величко О. Б., Божко Н. М. Історія української культури : навч. посіб. Київ : ВСВ «Медицина», 2021. 368 с.
4. Історія та культура України : навч. посіб. / уклад.: Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків : ХНУВС, 2017. 108 с.
5. Українська культура в іменах: довідник / за ред. О. О. Петутіної. Харків : НТУ «ХП», 2017. 303 с.
6. Маключенко О. В. Історія і культура України : навч.-метод. посіб. Острог, 2013. 318 с.
7. Передерій І. Г. Історія української культури : навч. посіб. Полтава : ПолтНТУ, 2015. 274 с.
8. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ : АртЕк, 2001. 728 с.
9. Пальм Н. Д. Гетало Т. Є. Історія української культури : навч. посіб. Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.
10. Сушко А. І. Краснопольська Т. М. Історія української культури : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2018. 61 с.

«ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ»

1. Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Київ : Віват, 2021. 256 с.
2. Історія середніх віків. Практикум. Частина 1 / Гордієнко В. та ін. Київ : КНТ, 2018. 545 с.
3. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 584 с.
4. Левчук Л. Історія світової культури. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 398 с.
5. Множинська Р.В. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. Київ : КНУТД, 2018. 396 с.
6. Сабадаш Ю., Нікольченко Ю., Пахоменко С. Історія культури Італії. Київ : Ліра-К, 2021. 228 с.
7. Еко У. Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження. Історія. Філософія. Наука і техніка. Харків : Фоліо, 2020. 528 с.

«ЕТНОГРАФІЯ»

1. Глушко М. Історія народної культури українців : навч. посіб. Львів : ЛНУ, 2018. 416 с.
2. Електронний архів українського фольклору. URL: <https://folklore-archive.org.ua/> (дата звернення : 02.02.2024).
3. Етнографія. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. URL: <https://ethnography.org.ua/> (дата звернення : 02.02.2024).
4. Етнографія українців : навч. посіб. / за ред. С. А. Макарука. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 711 с.
5. Савчук Б. Українська етнологія : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2004. 559 с.
6. Сегеда С. Історична антропологія України / Інститут народознавства НАН України. Львів, 2021. 424 с.
7. Студії з української етнографії та антропології : нова редакція / Ф. Вовк, передм. О. Г. Таран. Харків : Видавець Савчук О. О., 2015. 464 с.
8. Українська етнологія : навч. посіб. / за ред. В. Борисенко. Київ : Либідь, 2007. 400 с.

«ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ»

1. Безклубенко С.Д. Мистецтво: терміни та поняття : енциклопедія. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2010. I т. 218 с. ; II т. 256 с.
2. Вишеславський Г. Contemporary art України – від андеграунду до мейнстріму : монографія. Київ : ІПСМ НАМ України. 2020. 256 с.
3. Волкова П. Повна історія мистецтва. Спадщина епох. Київ : АСТ, 2019. 512 с.
4. Волкова П. Середньовічні майстри і генії Відродження. Київ : АСТ, 2018. 656 с.
5. Дрофань Л. Дев'ятнадцяте грудня 1915 року: Один день в історії / за заг. ред. А. О. Пучкова ; ІПСМ НАМ України. Київ : Фенікс, 2014. 208 с.

6. Кашуба-Вольвач О. Олександр Богомазов: автопортрет. Київ : Родовід, 2012. 108 с.
7. Трегубов К. Ю., Макуха О. В. Історія мистецтв. Полтава : ПолтНТУ, 2015. 151 с.
8. Фартінг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення. Київ : Vivat, 2019. 576с.
9. Ходж А. Н. Історія мистецтва. Харків : Фактор, 2012. 208 с.
10. Шевнюк О. Л. Історія мистецтв : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2015. 452 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Вступний іспит проводиться у тестовій формі і оцінюється за 100-бальною шкалою. Мінімальний прохідний бал вступного іспиту складає 50 балів.

На вступному іспиті вступник має можливість отримати від 0 до 100 балів, що відповідає кількості правильних відповідей на тести. Загальна кількість тестових завдань – 50. Одна правильна відповідь оцінюється у 2 бали.

Критерії оцінювання результатів	Кількість балів
Від 45 до 50 правильних відповідей на тести. Вступник має високий рівень фахових знань та вмінь, логіку мислення, вільно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати та знаходити правильні відповіді.	90–100
Від 35 до 44 правильних відповідей на тести. Вступник володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх фахових знань та вмінь для знаходження правильних відповідей.	70–88
Від 25 до 34 правильних відповідей на тести. Вступник має низький рівень фахових знань та вмінь, володіє навчальним матеріалом фрагментарно, допускає багато помилок під час знаходження правильних відповідей.	50–68
Від 0 до 25 правильних відповідей на тести. Вступник не володіє навчальним матеріалом та не здатний знаходити правильні відповіді.	0–48